

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

10 דידיה, אי הכי כל שבעה בעי, אלא דזנתיה אישתא דאימיה. ואיבעית אימא
ה"מ היכא דלא מעוי, אבל היכא דמעוי מחייא חי. אמר ר' יוחנן משום
 רבי בנאה ערל מקבל הזאה, שכן מצינו באבותינו שקבלו הזאה כשהן ערלים,

מסוה"ש 11 אמר ר' יוחנן משום רבי בנאה. גיטין ס' א, ז"ז נו ז, ע"ז ה ז, זנחיס סז א, ירוש' פלה פ"א ה"א
 (טו ז), שנת פ"י ה"ז (יז ג), פסחים פ"י ה"א (לו ז), חגיגה פ"ג ה"א (עח ד), נדרים פ"ה ה"א
 (לט א), ז"ז פ"א ה"ז (יג א). וע"ע: ירוש' שנת פ"ג ה"ג (יג ג), ז"ז פ"ג ה"ג (ח ד), הוריות פ"ג ה"ח
 (מח ז), וה"ט (מח ג). אמר ר' יוחנן משום רבי בנאה ערל כו'. זנחיס קיח א, ירוש' פסחים פ"ח ה"ו (לו א),
 וה"ח (לו ז), נזיר פ"ח ה"א (נו א). ועי' סד"ע פי"א, פסחים זז א, ת' פסחים פ"ז ה"ג. 12 שכן מצינו
 באבותינו. לעיל מו א.

11 ציונים ה"מ היכא דלא מעוי אבל היכא דמעוי מחייא חי. תשנ"ז ח"ג רזו. מעוי. ערוך ע'
 מעוי, רש"י שנת קלד. ד"ה דלא מעוי וימתל עז. ד"ה עוי וסוטה יז. ד"ה מעוי וחולין נג. ד"ה מעולאי.
 12-11 אמר ר"י משום רבי בנאה ערל מקבל הזאה. הקדמת רכ"ג זרכות עמ' ג 11-3 אמר ר"י משום ר'
 בנאה וכו' פסחיהן בטהרה. יל"ג יהושע טו, גז"ש ח"ג עמ' רסח. 12 ערל מקבל הזאה. מ"י פרה אלוונה
 פי"א ג. — מדה"ג זמדנר יט יט, מחירי נזיר סא: 17-12 ערל מקבל הזאה וכו' ועשו פסחיהן בטהרה. רש"י
 זנחיס קיח. ד"ה ערל.

שינויי נוסחאות

נ"א מעוי באימיה⁴⁶, ג⁴² מ[ע]רי בגופה⁴⁷, מ²
מערב בגופא אלא הכא דלא מערב בגופא⁴⁸, ש²
מעקרה. אבל | ג⁴² חסר. היכא | ג³¹ ח
חסר⁴⁹. דמעוי | ג³¹ ח מערי באימיה⁵⁰, ג⁴²
דמערי בגופה, מ² דמערב בגופה דאימיה, ש²
דמעקרא⁵¹. מחייא | א ג³¹ ג⁴² מחיא, מ
מחייא, ח חסר⁵².

12 מצינו | ג⁴² מציאנו. ° שקבלו | ר שקיבל⁵³.
 (המשך מעל"ד)

נרסי' היכא דלא מעורה וכו' (ובכולם — פרט
 לתשב"ץ — רק „מערי" או „מעורה" לבר, בלי
 הוספת: בגופה, או: באימיה). 48 נראה כפול
 ומשובש, מיהו פירושו הוא כמו פי' ר"ח. גי' ד"ש
 כפה"ג טה"ד, וצ"ל: מערה, וכן „מערה" בתוס' ובתו"י
 כ"י. (*) — רש"י ד"ה מעוי כו' ער סה"ד, חסר
 בכי"פ. — שם, אשגחו. ברפוי: אשגחו. — שם,
 בפרק — דיומא. חסר בכי"ח. 49 וכן ליתא בגנו"ש
 שם, ובמאירי. 50 וכן בגנו"ש שם. ועי' בהע' 47.
 51 ראה בהע' 48. 52 וכן ליתא בגנו"ש שם.
 (*) — רש"י ד"ה ערל כו', ל"טהר. בכי"ח: להטהר,
 בכי"פ: וראוי להיטהר. — שם, וכשימול. בכי"פ:
 לכשימול, בכי"ח: ולכשימול. — שם, אינו — ולזהות.
 כל זה חסר בכתה"י. — שם, ואוכל בקרשים. בכי"פ:
 יאכל פסחו ותרומתו, בכי"ח: יאכל את פסחו
 ותרומתו. — שם, הזאת ערלות לא שמה הזאה. בכי"ח
 ובכי"פ: ערילותו פוסלת הזאתו. — ד"ה שכן מצינו
 כו', שקבלו הזאה. בכי"ח נוסף: להטהר. — שם,
 כשהן. בכי"ח: כשהם. בכי"פ חסר: נלגל עד ד"ה
 הזאה. 53 אולי נשמט סי' הקיצור.

דידיה | א ג³¹ חסר⁴⁰ | ג³¹ נוסף בגליון], (וימ"ב
 אי נימא⁴¹).

10 כל שבעה בעי | א שבעה בעי, מ אישתא⁴²
 בעי, ג³¹ כל שבעה נמי בעי, ח ליתן ליה כל זי⁴³.
 ° אלא | א ג³¹ מ ר ש² חסר⁴⁴. ° דזנתיה | מ²
 חסר. ° אישתא | ג³¹ אשתא. ° ואיבעית אימא |
 ג⁴² ואיבעת, מ² ואיבעית אמ' אומ'.

11 היכא דלא | א היכי דלא, ג³¹ דלא, ח כי לא.
° מעוי | א מעוי בגופא⁴⁵, ג³¹ ח מערי | ח בגלי:

עומד כן נחלה ואותו חולי היה זו אותו. 40 וכן
 חסר בגנוי שכטר שם (ושם: הכא במאי עסיקינין
 דזנתיה אשתיה). 41 רש"י. 42 כפי הנראה ט"ם,
 ונשתרבב מלע"פ. 43 בגנו"ש שם: והא באעי שבעה,
 ברש"י: כל שבעה בעי אמתוני (בכי"פ: לאמתוני, וחסר
 שם מר"ה אי נימא עד כאן). — שם, משיצא. בכי"ח
 נוסף: לאויר העולם. 44 וכן ליתא בגנו"ש שם
 (ושם: דזנתיה אשתיה). 45 גי' זו היתה לפני
 השואל בתשב"ץ ח"ג סי' רנז: ומה שכתבת וכו'
 ממ"ש בפ' הערל כל היכא דלא מעוי בגופיה וכו'
 אבל בספרך יש טעות וכן הוא בפרש"י ז"ל וכו'.
 46 וכן בגנו"ש שם. 47 וכן גירסת תשב"ץ שם
 בהמשך: ותקן אותו דכל היכא דלא מערי בגופה ור"ל
 שאם ילדה ואינו דבוק בגופה אינו מתקיים אבל אם
 עריון הוא טבורו דבוק בגופה אפשר להתקיים מטבורו
 שהוא נהנה ממנה ממה שאוכלת וכן פי' ר"ח ז"ל
 ובתוס' וכו'. וכ"כ תוס' הרא"ש בשם ר"ח. וכן
 במאירי: היכא דלא מערי וכו' ויש גורסין מעוי
 וכו', בתוס', „מעורה", ומפרש ג"כ כפי' ר"ח. וכן
 באו"ז ח"ב סי' קג: ה"מ היכא דלא מעוי כו' ובפר"ח

שב

בראשית יז לך

אונקלוס

אֲבָרָהֶם אֶת־יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֵת
 כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנֵת
 כֶּסֶפוֹ כָּל־זָכָר בְּאֲנָשֵׁי בֵית
 אֲבָרָהֶם וַיִּמַּל אֶת־בְּשָׂר עֶרְלָתָם
 בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱתוֹ
 אֱלֹהִים: מִפְטִיר כֹּד וְאֲבָרָהֶם בֶּן־
 תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה בְּהַמְלוֹ בְּשָׂר
 עֶרְלָתוֹ: כֹּה וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בֶּן־
 שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהַמְלוֹ אֶת
 בְּשָׂר עֶרְלָתוֹ: כֹּו בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֲבָרָהֶם

דאברהם: כג ודבר
 אברהם ית ישמעאל פריה
 וית כל ילידי ביתה וית
 כל זביני כספיה כל דכורא
 באנשי בית אברהם וגזר
 ית בשרא דערלתהון בכרן
 יומא הדין כמא די מליל
 עמיה יי: כד ואברהם פר
 תשעין ותשעי שנין כד גזר
 בשרא דערלתייה:
 כה וישמעאל פריה פר
 תלת עשרי שנין כד גזר
 ית בשרא דערלתייה:
 כו בכרן יומא הדין אתגזר
 (נ"י גזר) אברהם

רש"י

שפתי חכמים

(כג) בעצם היום. זו ציוס שננטוה ציוס ולא כלילה
 לא נתיירח לא מן הגויס ולא מן הליניס ושלא יהיו
 אוציו וצני דורו אומרים אילו ראינוהו לא הנחנוהו
 למול ולקיים מצותו של מקום: וימל. לשון ב ויפעל:
 (כד) בהמלו. בהפעלו. כמו ג בהנראס*: (נטל אנרהס
 סמן ואחו בערלתו ורנה לחמוך והיה ממירח שהיה זקן מה עשה
 הקצ"ה שלח ידו ואחו עמו שנא' וכרות עמו הכרית לו לא נאמר
 אלא עמו צ"ר. רש"י יסן): (כה) בהמלו את בשר
 ערלתו. באצרהס לא נאמר את לפי שלא היה חסר
 אלא חמוך אשר שכבר נתמעך על ידי תשמיש אכל ישמעאל שהיה ילד הזקק לחמוך ערלה ד ולפרוע המילה
 לכך נאמר זו את (נ"ה): (כו) בעצם היום. שמלאו לאצרהס ל"ט שנה ה ולישמעאל י"ג שנים נמול אצרהס
 וישמעאל בנו: חסלת פרשת לך לך

למה לא קרא אותם שבטים כבני יעקב שהוא לשון גבורה או שרים
 וראשים וכו': ב כלו' אעפ"י שהיא בדגש אינו מבנין כבוד אלא מבנין
 הקל כלו' שמל את אחרים: ג מבנין נפעל שקבל המילה כמו בהבראם
 שקבלו הבריאה והוה ג"כ ל' נפעל: ד דכל אחין וגמין רבוין הן
 (קל"מ) ואע"ג דאמרינן בפ' הערל לא נתנה פריעה לאברהם קיימ'
 הוא מעצמו כמו שקיים כל התורה אבל מילה משום דיודע היה
 שעתידי להצטוות עליה לא קיים עד שנצטווה ואז יהיה מצווה
 ועושה: ה וא"ת והרי לעיל ג"כ כתיב בעצם היום הזה ופרש"י בו
 כיום שנצטווה וכתיב אחרי וואברם בן תשעים ותשע שנה וגו' ו"ל
 דה"א עדיין לא כלתה לו שנת צ"ט שנה והא דכתיב ואברהם בן
 צ"ט שנה היינו דמקצת שנה ככול' לכן צריך למכתב עוד בעצם
 היום הזה ללמדך שבו כיום מלאו וכו':

אבן עזרא

רמב"ן

(כו) בעצם היום הזה. ולא חסר לעשות הדבר והנה
 היו שמנה עשר ושלוש מאות ילידי ביתו חוץ
 ממקנת כספו ואחר כן נמול אצרהס גם ציוס בעצמו
 ומה שכתב הסכימו (ר"ה י): לדברי

הן הן המרכבה, ירמוז למה שכתוב (מיכה ז כ) תתן
 אמת ליעקב חסד לאברהם, ופחד יצחק היה לי (להלן
 לא מב). והמשכיל יבין:
 כו. בעצם היום הזה. כתב רש"י בעצם היום הזה
 שמלאו לאברהם צ"ט שנה ולישמעאל י"ג נמולו. ומה שעם להזכיר זה, ועוד שכבר הסכימו (ר"ה י): לדברי

* בראשית ב

למדנו מכאן שהצדיקים מרכבתו של מקי. פ"י כל סלדיקים ססן צלי ילל סרע, חף כי צעפר יקודס נקרלחס מרכצחו של עקוס, כמו סנקרלחס ססעיס העליונים ומרכצחו רוכצ סעיס צעורך לרוכצ צעמי סמי קיס, ומעמי סלח מלינו צעוס עקוס ססלדיקים ומרכצחו של עקוס רק צלצות סנלמע ויעל חלקיס מעל חצרהס ויעל מעליו חלקיס וסנס סי כלצ עליו, לפיכך חמר ריע לקיס חלצות סן סן סמרכצס, חעפ"י ססדצר סוס צכל סלדיקיס, דלחס לל כן עמי סכח סני מכל סלדיקיס סצעולס, ולכן מס סעען סרעצין ז"ל על דצרי סרצ וחמר חלצ לקוסס צצרהסית רצס חלצות סן סן סמרכצס חינס עענס :

כג. וימל לשון ויפעל. ונצין סקל סמל חל חסריס : כד. בהמולו בהפעלו. ונצין כפעל סקצל סמילה כמו צהצרהס לסון כפעל סקצלו סצריחס :

החוקק לחתוך הערלה ולפרוע המילה. צ"ר לכל חסין וגעין רצוין, וחעיג דלמריי צ"פ סעכל חמר רצס צר ר' ילחק חמר רצ לא נחנס סריעס לחצרהס חציו סני וסוצ מול חל צני ישרלל סכיה, מכל עקוס קיימס סול מעלמו כמו סקייס כל סחורס חפ"י עירוצי חנבילין כדלחל ציימס, חלצ מליח מילס לא קיימס עד סכלטווס צס, ומסו דיודע סיס סעחיד להלעוית עליס, ולז יסיס מלווס ועוסס ססול גדול עמי סליו מלווס ועוסס כדלחל צקדוסין, ועוד

לבוש האורה

גור אריה

שנותיו של נח והשיב הרניא חיל אין ראייה מן הייחוס הוה אבל ראי' כיון שמיהרו תולדותיו אחר הגבול אעפ"י שהיו חייהם ר' או ק"ן היו ממדרין להוליד בניהן וזה ראייה על החלושה כי כל זמן שהאדם הוא בחגבורת כחו והולך ומוסף אינו מוליד כי כח הזרע הוא צריך לגדל כחו ובשאינו מוסף בגדול הוא מוליד ולפיכך המהירות להוליד ראייה עק חולשת הכח כו' עכ"ל הוא סברה חלושה מאד כי מי יגיד לו שסיבת חולשת הטבע נורם להם מהירות ההולד' דאדרבה שמה תגבורת הטבע נרמה להם שאעפ"י שהיה בימי צמיחתו היה להן טבע חזק גם להוליד וכמו שאמר הוא עצמו למעלה כי התחלת הכידה הוא תגבור' הטבע ותדע שהדי ילדו גם בס"ף שנותם אבל לי יש דקדוק אחר על דברי הרא"ם ז"ל והוא זה שהוא רוצה לדחות קושיותו של רש"י ז"ל כמיש חיל ועוד שלא הוליד בן ת"ק שנה אלא נח לבדו שנשתם מעיינו כדי שלא יוליד בנים שאינם הגונים ויהיו יותר מבני ק' שנה ויתחייבו בלייה בדכתב רש"י שם ואין להביא ממני ראייה להקשות לאברהם על שתמה ואמר הלבן ק' שנה יולד עכ"ל כלומר וא"כ נשאר תמיהתו של

וטעמא דמלחא כי על ידס הסכניה סורס צלרץ יהסכניה סיל עליהס ונפיכך סס כסל לסכניה ומרכצחו, חלצ צצ"ר לא חמרו רק ססלצות סן סן סמרכצס סלימס ורע"י כי סלדיקיס סן סן ומרכצחו וירחס דעעמח דרע"י ססלצות סן סן סמרכצס סלימס כי חמר ססיו סלשס חצות וסן חצות סעולס סן סן סמרכצס סלימס צכלל חלצ סלר לדיקיס סס פרטיס וחינס מרכצס סלימס וכל חמד יס לו ענין מס מן סמרכצס חך ירלס סלין סייך לומר מרכצס רק צלצות מטעס זה עלמו לפי ססס חצות סעולס צכלל ורלוי סיסיו מרכצס חלצ פרטי סלדיקיס מפני ססס פרטיס לא סייך צסס מרכצס וצוס דצרי רז"ל צמדעס חלצות סן סן סמרכצס דוקל חצות מטעס סלמרכו: כג. לשון ויפעל מבגין הקל. וסרעו מול על מסקל ויקס ויעצ :

בהפעלו, פירוש ססול לי כפעל סכן לריך לומר ססני סדגס צני מורס על כון סל כפעל סססירס וסול על מסקל סנון :

כד. לכך נאמר בו את. וסל דלמריין כפרק

זאת בריתי אשר תשמרו בני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר [י"ז י']

היה כריתת ברית מצד הקב"ה וממילא לא יכלו אברהם לקיים המצוה.

[מרון הגרי"ז זצ"ל]

אמנם שאלתי להג"ר מאיר הלוי סאלאווייציק זצ"ל, דאם כן הרי

גם שבת לא יכלו האבות לשמור דהא כתיב (שמות ל"א, ט"ז י"ז) "ושמרו בני ישראל וגו' לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. בני ובין בני ישראל אות היא לעולם וגו' ולדברי מרון הגרי"ז זצ"ל הרי גם היא אות ברית בין הקב"ה לישראל ואיך אפשר לקיימה קודם שנצטוו עליה. [ועיין ביומא שם שקיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין והיינו ממצוות שבת ויו"ט]. והשיב הגר"מ זצ"ל דעיקר החפצא של מילה הוא הברית ולכן כל שלא נצטוו אי אפשר לקיים ברית של צד אחד לבדו, אבל שבת הגם דהיא אות וברית מכל מקום עיקר החפצא שלה הוא שביתה ומנוחה, ולכן שייך לקיימה גם עד שלא ניתנה.

יש לציין כיון שקיים אברהם אבינו את כל המצוה קודם שניתנה, כדאיתא בגמ' יומא (כ"ח ע"ב) "אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי", א"כ למה לא מל עצמו כבר קודם שציווהו הקב"ה עליה.

יש לומר דכיון שהמצוה היא הסרת הערלה, א"כ כל זמן שעדיין לא נצטוו אברהם אבינו על המילה לא חל דין "ערלה" ולא היה שייך לקיים מצות מילה, ורק לאחר שנצטוו למול חל שם ערלה והיה שייך בו ענין המילה.

עוד י"ל וחלוקה מצות מילה משאר כל המצוות בזה שיש בה כריתת ברית עם הקב"ה, דכריתת ברית שייכת רק בין שני צדדים ולא שייך כריתת ברית רק מצד אחד, ולכן כל זמן שלא נצטוו ע"י הקב"ה להכנס עמו בברית ולמול עצמו עדיין לא

• ציונים והערות •

- לו. מפי הג"ר מאיר הלוי סאלאווייציק זצ"ל.
- א"ה. העירו בזה מדברי רש"י בפ' בראשית (ה' ל"ב ד"ה את שם), שכתב "אלא בתחילה אתה דורש את שם שהוא צדיק ונולד כשהוא מהול", הרי דהיה זה מעלה וע"כ דה"י כבר אז דין "ערלה". והגר"מ הלוי זצ"ל צידד ליישב דכיון דשם חי עד זמנו של אברהם ואף אחריו, כדאיתא בב"ר בר"פ תולדות והביאו רש"י שם, א"כ שפיר נחשב לו זאת למעלה.
- ועי' בתוס' יבמות (ע"א ע"ב ד"ה לא) שכתבו "ומכל מקום אברהם פרע מילתן אע"ג דלא נצטווה כדאמר בב"ר דאפילו עירוב תבשילין קיים". הרי דגבי פריעה עכ"פ היה שייך ענין זה של קיום אע"ג שלא נצטווה. לז. וידוע עוד לומר דכיון שאת כל המצוות יכול לקיים תמיד, על כן עשאם גם בלא שנצטוו עליהן, אך מצות מילה שאפשר לקיימה רק פעם אחת, המתין אברהם עד שיצטווה על כך, כדי שיקיימה בתורת "מצווה ועושה" ולא בתורת "שאינו מצווה ועושה".

בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו וכל אנשי ביתו וגו' נימולו אתו.

יל"ד לעיל (פסוק כ"ג) כתיב ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילידי ביתו וגו' וימל את בשר ערלתם וגו' ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו, וכתב הרמב"ן (פסוק כ"ו) דהיה בסדר הזה, שתחלה מל בני ביתו ואח"כ מל עצמו, דאם היה מקדים מילת עצמו היה חולה ולא היה יכול למול בני ביתו ע"ש, א"כ למה כתיב כאן תחלה מילת עצמו ואח"כ מילת בני ביתו דמשמע שאברהם נימול תחלה או עכ"פ ביחד עם בני ביתו כמ"ש בקרא לבסוף, נמלו אתו. וי"ל דקי"ל (ע"ז דף כ"ו.) המל ימול (לעיל פסוק י"ג), אבל ערל לא ימול וא"כ איך מל אברהם אבינו ע"ה כל בני ביתו טרם שמל עצמו, הלא היה ערל. וי"ל דקי"ל (נע"ז ע"ז וכו"ז רס"ד סעיף ב') דישאל ערל שהוא בעל ברית דינו כמהול, ונכרי אפי' מהול דינו כערל, והמל ימול בא להוציא נכו' שאינו בעל ברית, ואברהם משעה שקיבל על עצמו לקיים מצות מילה ה"ל בעל ברית ודינו כמהול ושפיר היה יכול למול כל בני ביתו ואתי שפיר. אך מ"מ אעפ"י שנמולו כולם מ"מ הי' מילתם תלוי ועומד עד שימול אברהם את עצמו וקיים הברית ואז הוה בעל ברית למפרע משעה שקיבל עליו, אך אי לא היה מל עצמו לבסוף, בטל קבלת בריתו למפרע והיה ערל למפרע וכל מילתם של בני ביתו כאפס ואין נחשב, על כן אעפ"י שכבר נימולו כולם, מ"מ אח"כ כשמל אברהם את עצמו באותו רגע כל בני נכר נימולו אתו, שבאותו רגע נגמר מילתם למפרע וק"ל.

(ח"ס נ"ו ד"ה נימולו, תו"ט נ"א ד"ה וכל, שו"ת ח"ס יו"ד סוף סי' ש')

אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו נמצאו שבע מצות, וכן היה הדבר עד אברהם בא אברהם ונצטוה יתר על אלו במצות מילה עכ"ל.

(ח"ס ק"ג ד"ה ואלה ג')

למועד הזה בשנה האחרת. פרש"י (לקמן נפ' וילא כ"א ז') שרט שריטה בכותל וכשהגיע חמה לשריטה ההיא ילדה ע"ש. צ"ל שלא שרט במקום זריחת השמש בעת ההיא אלא י' מעלות אחורנית, שהרי קביעת המועד בפסח היה ולידת יצחק נמי היה בפסח, נמצא שנה האחרת דכתיב בקרא היינו שנות הלבנה, ועדיין יש משנות החמה י"א ימים עד שתגיע לשריטה ההיא, אלא ע"כ שרט אחורי מקום החמה בעת ההיא לפי שיעור איחור החמה והבן.

(תו"ט נ' ד"ה למועד)

ואברהם בן תשעים שנה בהמולו בשר ערלתו. ידוע ומפורסמת קושית הרא"ם מדוע לא קיים אברהם אבינו מצות מילה מקודם שנצטוה כמו שאר מצות. וי"ל דלכאורה קשה על עצם מצות מילה, כיון דאיכא מיעוטא דמתים מחמת מילה, איך מוהלים, ואע"פ דרוב אין מתים הא אין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב, וחיישינן אף למיעוטא דמיעוטא שמא ימות, ואף שבת נדחתה משום ספק פקוח נפש. וצ"ל משום דכך הוא המצוה במילה דאעפ"י שעל פי דרך הטבע מיעוטם מתים אפ"ה צוה ה' למול וליזל כאן בתר רוב אף בפקוח נפש, וא"כ אתי שפיר למה לא מל אברהם עצמו מקודם, כי יש כאן ספק פקוח נפש, ורק אח"כ דנצטוה עליו מה' מל עצמו.

(זכרון למשה ע' קי"ז)

משך

לך יך

חכמה

אברהם יכלה לראות אף בחו"ל. ולכן אמר על כן קרא לבאר באר לחי רואי. שהואיל שהיה על המעיין מקום טהור לכן זכתה אף בחו"ל וכמו שאמרו שם אעפ"י כן לא נדבר אהו אלא על המים והבאר גרם לזה ודו"ק.

וְרַבִּי תַמִּים במלות מילה שכ"ז שהערלה כך אתה בעל מוס לפני רש"י. ולפי זה למדנו מזה דכמו דבעל מוס מחלל עבודה כן ערל בעל מוס הוי. ומחלל עבודה וגם בצמה פסול בעל מוס להקריבו וזה נכון ורצ חסדא אמר זבחים כ"א דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו כו' שמפרש שזה קאי על שלא יסתכל באילטגנינות שלו כדפרשו בסוף פ"ג דנדריס ועיי' רמב"ן ודו"ק היטב ורבינו בהל' ביהת מקדש כתב דהוא כזר ולפי"ז היה ל"ל כשר בצמה.

וַיִּפְּרֹחַ אברהם על פניו. מומרא השכינה שער שלא מל לא היה זו כח לעמוד ודו"ק נלכת עליו. רש"י בשם חז"ל. ופירושו על דרך מה דאיתא במסכת יבמות דערל אסור לאכול ולסוך בתרומה רק שלא בזמנה קודם ח' אינה ערלה בן פשיטא לירושלמי וכן פסק רבינו הרמב"ם. ודוקא קודם שמונה דלא הוה כיוולא זו בר מילה בשום מקום אצל כל"ז אף עומטוס שאינו מחוייב ליקרע ולימול מקרי ערל עיי"ש בתום דף ע"ג. ולכן קודם הוזכר לוי השם למול אלא שום נבדל לא היתה מאוסה הערלה והיה עומד ושכינה עומד עליו אצל כיון שאמר לו היה תמים ואתנה בריתי כו' ונלטוה לימול שוב הוה ערלה ומעכבא ומאוסה הערלה ומש"ה יפול על פניו וזה נכון ודו"ק.

וְהַיִּיתָ לאז המון גויס יתכן כי אברהם מסר נפשו באור כשדים ונחשב בכוחא עבד פרוסוס דיעותיו בכפירה צע"ז ובטול האלילים. אמנם לא היה יכול להוכיח לבאי עולם מה שנתאמת אללו שהשי"ת משגיח בפרטיות ומתראה לבחיריו בשפע נבואה פרטית להשגיח בפרט וללוות האדם על מלה פרטית חוקית לכן במלות מילה שכל נפשות כל צ"צ וכפש עלמו הראה שמאומת אללו בלא פקפוק הנבואה וההשגחה האלקית בפרט לכן אמר כי עכשיו עיי' המולו את עלמו וכניו יהיה לאז המון גויס שיתאמת שיטתו באלקות לכל היודעים שמו שכלא שום פקפוק הוא עושה ויהיה לרבי. [וזה מורה שם אז כמו אז לפרעה] להמון גויס. ומפני זה הטעם עשה משתה גדול ביום הגמל שיראו שכל בן זקונים הגולד ע"ד פלא בטח אין לו שום ספק בשיטתו ונבואתו מהשי"ת ודו"ק

וְהַקִּימוֹתִי כו' ולזרעך אחריו מאי קא מזהיר דלא תנסוב נכרית ושפחה דלא ליזול

זרעך בתרה וביזחק לא נאמר אחריו משום דאברהם לוח שלא ליקח אשה ליקח מזנות הכנעני וביעקב נאמר ולזרעך אחריו צפ' וישלח משום דליחק לוחו שלא לישא מזנות הכנעני היה מקום לאמור שזה מפני שרצקה אמרה קלתי בחיי אם לקח יעקב כו' למה לי חיים אולם אחרי מות רצקה אין קפידא וכאן כבר מתה רצקה קודם בואו לאזיו לכן אחר דלא לנסוב כנענית ושפחה רק שיהיו זרעו מיוחסים אחריו ויעוי' פכחים סוף אלו עוברין אפשר אברהם הזהיר את ילחק כו' כו' ודו"ק.

וְהַקִּימוֹתִי את בריתי כו' את ארץ מגורך ארץ מגורך ארץ כנען פירוש דהכנעני הוי' לו קנין פירות עד דור הרביעי והשם נתן לאברהם הארץ לאחוזת עולם. היינו קנין הגוף. וא"כ לא הוי יכול אברהם לקנות הארץ בחזקה משום דכל מה שמועיל לארץ הוי קנוי להכנעני ובשל כנעני עבד כמו שכתב המשל"מ בשם גדולי הדור צפ"א ממכירה יעו"ש. לכן לוחו הקצ"ה על המילה שהוספת מלה שלא נלטוה נח הוי כנתינת כסף וכמו בפועל ע"ז דף ס"ג וזוה קני ארץ ישראל. לכן ונתתי כו' את ארץ מגורך שאתה גר והוא קנוי לכנען לקנין פירות שיהיה שלך לאחוזת עולם ולכן אמר כאן נתתי לך ולא בשום מקום ומה שנוהו לילך לארץ ישראל לא נחשב כמו כסף שכבר פי' רש"י לך לך להנאתך ולטובתך.

וְאֵתָה את בריתי וכו' לדרתסי חסר כתב לרמוז כי דור המדבר אינם נמולים מפני שלא נשבה להם רוח לפוגית כדאמר יבמות פרק הערלי וכזה דרשו רז"ל גבי קשת יעו"ש:

דַּמּוּלָה ימול ביתך ומקנת כספך והיתה בריתי בצברכס כו'. צפרק אין מעמידין דף כ"ז דריש דעו"ג פסול למול וכן מומר לערלות ועיין ירושלמי שבת פרק ר"א דמילה ומדרש רב ור' יהודה מכשיר מילת עו"ג דלא דריש דף קרא. וגראה לדעתי כי יש בזה ענין גדול. דהגמרא בשבת פרק ר"א קליה דריש דכבר כתיבא וכן שמונת ימים ימול לכס כ"ז לדרותיכם יליד בית ומקנת כסף. ולמה חזר וכתבו כאן היינו דיש יליד בית ומקנת כסף שנימול לאחד ושם קאמר דאם לקח שפחה ועוברה וילדה אם הטבילה קודם לידה זהו מקנת כסף שנימול לשמונה ואם הטבילה אחר לידה זהו שנימול לאחד. וכן ביליד בית כשקנה שפחה ונתעברה אללו ג"כ עיין שם לת"ק כדאית ליה ולר' חמא כדאית ליה בלקח שפחה ע"מ שלא להטבילה. א"כ הא דנימול ליום אחד מקנת כסף ויליד בית מיירי שגולד כשהשפחה לא טבלה וא"כ להיומו

ילקוט

המאירי

ר"ש ורע"ב מס' תרומות פ"א משנה ט' ובחפ"א י"ג שם, ומ"ש הר"ן ו"ל מס' פסחים פ"ג על המשנה כיצד מפרשין חלה ביו"ט וכו'.

דף ס"ז ע"א. גמ' מי קתני וקבלו והודו לו קתני וכו', עיי' טו"ו או"ח ס"ג ק"ג סק"ד דלפעמים לי' מודים הוא לי' שבח וקילוס, וכי"כ בשטמ"ק מס' כתובות דף י"ג ע"ב ד"ה השבתני על המעוברת וכו', ולשון קבלו משמע שקבלוהו לאמת גמור, וכדמשמע במס' שבת דף כ"א ע"ב משמ"י דר"י ולא קבלוהו, וברש"י ו"ל שלא חשבו לסמוך עליו וכו'.

שם. רש"י ד"ה ב"י עשרה, לפרסם את הדבר. כדאמר' במס' סנהדרין דף ע"ד ע"ב אין פרהסיא פחותה מעשרה בנ"א, ויש להעיר מדברי רש"י ו"ל מס' שבועות דף כ"ה ע"ב ד"ה והוא וכו' דכיון דידעי ב"י תלתא בני אדם הוי מפורסם, ובדברינו שם בס"ד בזה.

שם. ד"ה כולן זכרים וכו' הוו להו זכרים הראויים לירש מיעוטא וכו', עיי' תשו' מהר"ם שיק או"ח ס"י רע"ב שהקשה דלמה נולד בין השמשות אין מליץ אותו בשבת ויו"ט, הא לפי"מ דאמר' הכא דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והו"ל זכרים מיעוטא, ה"נ הא דאמר' במס' שבת דף קל"ו ע"ב דבנפל מחתך בכשר בעלמא הוא ואין כאן איסור, א"כ בבדיה"מ הא איכא פלגא דזמן היום ומיעוט נפלים, נמצא שעפ"י רוב ליכא חילול שבת, ויהא מותר למול בשבת, וראיתי בס' באר יהודה (להגאון מוה"ר חיים ליב דייטש ו"ל ראב"ד"ק מאקעווע) שתי' עפ"ימ"ש הריב"ש סי' שע"ב במש"כ בדברי התוס' בסוגיא דפתח פתוח דלא נימא דמהני ס"ס ספק אונס עיי"ש, והיינו דמחצה זכרים ומחצה נקיבות ישנו בעולם ישות ממש דשייך לומר סמוך מיעוטא דמפילות והוי רוב, משא"כ בשאר ספקות דפעמים כך ופעמים כך במקרה לא שייך לומר רובא, ומשו"ה צריכין להיות שקולין, ובין השמשות כמו כן הוי כשאר ספקות וכו' יש בעולם פלגא שבתות ופלגא חול, דדוק היטב.

ע"ב. תד"ה אין חוששין וכו' דברובא דיתא קמן כו"ע מדוד דלא היישין למיעוטא וכו', וכי"כ במדרכי סוף מס' הולין ובר"ן פ' כל הצלמים, וע"ע בזה בסוף ס' ברוך טעם תשובה ב'.

דף ס"ח ע"א. גמ'. אימא לוכיל קמ"ל וכו', עיי' מנחת חנוך מצוה רפ"א שסתפק אי יבם קטן פסול הבא על יבמתו אם מאכילתה תרומה, והניח בצ"ע.

שם. תד"ה גזין כספו וכו' (בעמוד הקודם) דהא לעיל דרש"י מהתם וכו' שמאכילה בתרומה וכו', ויש להקשות מהא דלעיל דף ס"ו ע"א ד"ה שנאמר וכו' כ' התוס' דהא דרש"י לי' מנפש יתירה ממילא משו"ה הוי דרשה גמורה דמרבין לי' מיתור דנפש, משא"כ הכא בבת ישראל לכהן דילפינן לה ממשעות הפסוק גרידא שפיר מצינן למימר דאסמכתא הוא, וצ"ע.

שם. תד"ה רישא וכו' והיינו לענין תרומתו וכו', עיי' שעה"מ פ"ג מהל' אישות הלי' י"ד, וכן בשב שמעתתא שער ג' פ"ט ופי"ג וכן בתשו' חת"ס יור"ד סי' ב' מש"כ בזה.

ע"ב. גמ'. כמאן כו"ע דרש"י ווי"ן וכו', עיי' מס' סוטה דף כ"ט ע"א וברש"י ו"ל שם ד"ה וכהונה וכו' דר"י לא דריש ווי"ן, ועיי' מש"כ ברבינו בחיי עה"ת פ' שמות עה"פ ויאמר עוד הא' (ג' ט"ו) וגו' דדרך הכתובים להוסיף וא"ו כמו א' אברהם א' יצחק וא' יעקב וגו' וכן נופך ספיר והילום, ומש"כ בזה בתשו' פנים מאירות ח"א סי' ל"ט.

שם. גילוי מילתא בעלמא הוא וכו', והקשה הגאון מוה"ר דייטש ו"ל לפי"מ בחוספי הרא"ש לקמן דף ע"ג ע"א ד"ה אסור דליכא עיי"ש.

פרק שמיני

למפרך מה למעשר שכן אוכלן בטומאת עצמן לוקה דהא גופא נילף בק"ו, וכתבו בתוס' הרא"ש שם דשייך שפיר למפרך הכי ול"ש לומר דהיא גופא נילף מק"ו, דאפי' אי ילפינן מיני' לא ילפי' אלא איסור, דאין מוהירין מה"ד ואיכא למפרך מה למעשר שכן לוקה עיי"ש, א"כ לרבא דס"ל הכא דאפי' בגילוי מילתא אין מוהירין, א"כ לא נוכל ללמוד אפי' איסור בעלמא לכהונה מק"ו כיון דאיכא למפרך מה למלמד שלוקה, ולעיל סוף פ' ד' אחין משמע דרבא גופי' ס"ל האי דאשת ישראל שנאנסה אסורה לכהונה, ומנ"ל הא כיון דליכא ק"ו, ועיי' תשו' עטרת חכמים או"ח סי' ג' וכן בליקטי תשו' חת"ס (לונדון תשכ"ו) סי' כ"ב מש"כ בזה.

דף ס"ט ע"א. תד"ה לא פוסלין וכו' ואפי' לר"א דאמר פנוי הבא על הפנוי וכו', עיי' תשו' נוב"י תנינא אהע"ז סי' ס"ד ותשו' רעק"א סי' קפ"ב מש"כ בסתירת דברי התוס' כאן למש"כ במס' גיטין דף ע"ג ע"ב ד"ה נתן וכו' דלא אשעה זונה (דתיכונא כי בימי בחרותי בהיותי בדעעש בחג הפסח תרח"ץ הצעתי לפני הגאבדש"ם בעל זכרון יעקב ז"ל הי"ד ישוב נכון בדרך פלפול וקל"ס, וחבל על דאבדין).

ע"ב. גמ'. ליוחסין חששו וכו', וראיתי להסביר הענין דליוחסין חששו שמא עברה בביאה ראשונה, ולא לתרומה, משום דל"ה אלא רוב דאין מתעברות, כמש"כ הר"ן בפ"ק דמס' קידושין, וידוע דעת הרמב"ן ז"ל במלחמות פ"ק דמס' כתובות דליוחסין בעינן תרי רובא, לכן לא סגי ברוב זה דאין אשה מתעברת מבר"ר משא"כ בתרומה, ועיי' תשו' נוב"י קמא אהע"ז סי' ז' שכ' דהא דליוחסין בעינן ב' רובי הוא רק ליוחסין דכהונה משא"כ בשאר יוחסין עיי"ש.

שם. ולתרומה לא חששו וכו', עיי' תשו' בנין ציון החדשות ס"ט ס"ט.

שם. רש"י ד"ה תהא מקולקלת למפרע, לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש וכו', ויש להקשות דא"כ בת כהן שולמת משראל חייבת בחומש אפי' אם מת בעלה, ומשנה מפורשת הוא במס' תרומות פ"ז משנה ב' דאינה משלמת חומש אפי' בחיי בעלה, ואולי דשיגרא דלשנא הוא ברש"י ו"ל, וצ"ע.

דף ע' ע"א. גמ'. ורע פסול מנין וכו', עיי' תוס' מס' קידושין דף ד' ע"א ד"ה ורע פסול דורע ורעה פסול קאמר, דכיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה ואסורה בתרומה, אלא ע"כ דורע ורעה קאמר, ועיי' בתשו' בר לואי (להגאון ר' משלם הלוי ז"ל אבד"ק טטאניסלאו) ח"ב סי' א' שהביא רא"י מכאן דבנתעברה באמבטי שנחלקו בה הפוסקים ו"ל באהע"ז סי' א' אי הוי כבנו, עיי' בית שמואל ח"מ שם, דלא הוי כבנו, אלא"כ שפיר משכח"ל גם בורע גרידא כשנתעברה באמבטי דלא מיפסלא בהכי כיון שלא בא עלי', והבן שהוא ממור מאכילה משום דהוי בן כהן וקרינן ב"י לילי מאכיל עיי"ש, דבריו נראין דחוקים, ד"ל דתנא מילתא דלא שכיחא לא נקיט, וצ"ע.

שם. עיין עלה וכו', עיי' לקמן דף ע"ד ע"ב חללה לאו ורעו דאהרן הוא, ולעיל דף כ"ב ע"ב מ"ט דאמר קרא וכן אין לו, עיין עליו, ובמק"א הארכתא קצת במש"כ המפ" ו"ל דורע משמע כשר, כן משמע אפי' פסול, עיי' רש"י ו"ל עה"ת ריש פ' אמור, בני אהרן יכול חללים וכו', וראיתי בס' כמו השחר (להגאון מוה"ר נטע לאדורי ז"ל ראב"ד"ק אושפצין) שהקשה במש"כ במל"מ פ"ט מהל' ביאת מקדש הלי' י"ב שהביא הא דת"כ אתה ובניך יצאו חללים וכו' משמע דבן נמי כשר משמע ולא פסול, ותייך דשאני התם דכתיב אתה ובניך, בניך דומיא דאתה, מה אתה כשר וכו' דאל"כ איך ממעט שם גם בעלי מומין, הא רש"י ו"ל פ"י שם בני אהרן אף בעלי מומין במשמע, אלא דאי דאמר' בניך דומיא דאתה, אבל היכא דכתיב בן לחדא, אפי' פסול במשמע, עיי"ש וכן בדברינו בס"ד לקמן דף ע"ד ע"ב.

שם. האי חושב ושכיר מאי עביד לי' וכו', עיי' מנ"ח מצוה פ"ב שהקשה לפי"מ שכ' התוס' מס' חגיגה דף ד' ע"ב ד"ה דמרבה וכו' מאי פריך לרע"ק האי ושכיר מאי עביד לי', דלמא בעי לי' לערל שמתו אחיו מחמת מילה דאי מאיש איש הו"א רק מערל מרצון עיי"ש.

שם. דאמר גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא וכו', עיי' לח"מ פ"ט מהל' אפי' מהל' ז' שהקשה על הרמב"ם ו"ל שכ' מאכיל כוית מן הפסח וכו' ואין מאכילין ממנו לנכרי אפי' גר תושב ושכיר, שנא' תושב ושכיר לא יאכל בו, כר"א, ובפ"ג מהל' איסורי ביאה הלי' ד' פסק גר שמל ולא טבל אינו גר, ובפ"א מהל' מילה פסק דקטן שנוול מהול צריך להטיף ממנו דם בריית, וא"כ הא לא מצי סבר כר"א דר"א לא אייתר לי' תושב ושכיר להכי, והניח בצ"ע, ועיי' מש"כ בזה בתשו' בריית אברהם ח"א סי' מ"ג.

שם. והאי לאו בר מהילא וכו', והנינו להוכיח מה שראיתי משמ"י דמרן הגאון בעל החת"ס ו"ל לפרש מקרא קדוש, פ' לך ויכל לדבר אתו ויעל א' מעל אברהם (י"ז כ"ב) דלא מצינו לשון זה בשום מקום, וכתב עפ"י"מ דאמר' כאן בגמ' דמילה שלא בזמנה לא מעכבא, כי לשון ערל ל"ש אלא אם הגיע זמנו למול ולא נימול, משא"כ בשלא הגיע זמנו, דלא אקרי ערל כיון דלאו בר מהילא הוא, וא"כ עד שלא נצטוה אברהם אבינו על המילה לא ציבכה הערלה שחשורה עליו שכינה, כיון דלא אקרי ערל, אבל תיכף שצוה לו ה' על המילה ועדיין לא נימול, נסתלקה תיכף שכינה מעליו עד שיקיים המצוה, ורפח"ח.

שם. תד"ה הערל וכו' ואע"ג דאינו חייב לקרוע ולמול וכו', וכתב בחמדה שלמה בחיי לקמן דף ע"ב הטעם משום שאפשר שיבא לידי חולי, והוי כאחותו חמה, והוא מדברי הרשב"א בחי' כאן דאין הכל בקיאין בקריעת הטמטום, ועיי' ס' פרי יצחק (להגאון מהר"י בלאור ז"ל) סי' ל"ב שהקשה על הגאון רעק"א ו"ל יור"ד סי' רס"ג שהביא הא דטמטום אינו חייב לקרוע בשם מהריק"ש ולא הביא דברי תוס' אלו, וכן במס' פסחים דף כ"ח ע"ב ד"ה ערל וכו' עיי"ש.

שם. תד"ה איש איש וכו' בסה"ד, אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח, ד"ל דשאני זכריו שבידו למולן וחיובא רמיא עלי', משא"כ ערלות דגופי' דל"מ למימהל משום דמתו אחיו הו"א דלא מעכבא, ודקאמר בגמ' לקמן מי איכא מידי דערלות דגופי' לא מעכבא ב"י דאחרים מעכבא, היינו כלפי מה דבעי למימר דנימא גו"ש לערלות דאחריןא הוא דאחי וכו' דכל ערל לא יאכל בו למשרי ערלות דגופי' משו"ה קאמר דמסתבר לאוקמי איפכא (ק' כ"י לש"ב הגאון המנוח מוה"ר פנחס יודא כ"ץ ו"ל אבד"ק ק. דאריין, בשם ס' למודי ה' למוד קצ"ו).

ע"ב. גמ'. ואין בידו לחקן וכו', אבל מילה בידו לחקן, עיי' מס' פסחים דף ס"ב ע"א ובח"י הרשב"א כאן.

דף ע"א ע"א. גמ'. ואימא לרבות את האונן וכו', עיי' תוס' לקמן דף ע"ב ע"ב ד"ה התם וכו' ובדברינו שם בס"ד.